ROLUL ŞI IMPORTANŢA DISCIPLINELOR JURIDICE ÎN FORMAREA ASISTENȚILOR SOCIALI

Aliona ONOFREI

Dacă ar fi să definim sau să caracterizăm societatea moldovenească la moment, fără ca nici măcar să ne punem problema criteriilor pe baza cărora ar trebui să facem o astfel de valorizare, am fi tentați să exprimăm sintagma bine-cunoscută: „suntem în faza de tranziție...” (o continuă tranziție spre „economia de piață”, „tranziție spre democrație” etc.).

În perioada de tranziție am renunțat la scara de valori proprii regimului totalitar, nefiind înlocuită cu alt sistem de valori. Mai mult, sub lozincile democratizării, liberalizării vieții sociale, ne-am dezis de multe norme morale caracteristice poporului nostru de veacuri: munca, credința, bunăvoința, recunoştința pentru binele făcut, ruşinea, grija şi obligațiunea pentru buna educație a copiilor, respectul pentru cei în vârstă, responsabilitatea.

O bună parte din societatea noastră se confruntă cu un şir de probleme, pe care nu este în stare să le depăşească de sine stătător. În acest context, asistența socială reprezintă o necesitate recunoscută de majoritatea guvernelor lumii, fiind un serviciu social vital pentru dezvoltarea comunităților, alături de sănătate şi învățământ. Reprezentând un partener credibil al lumii civilizate, asistența socială este una dintre premisele ce asigură bunul mers al societății democratice, o modalitate specifică de protecție socială a oamenilor şi drepturilor lor.

Asistența socială oferă sprijin pentru satisfacerea nevoilor umane, creşterea demnității şi a capacității de autodeterminare a persoanelor asistate.

Obiectivul asistenței sociale, care constă în reinserția persoanelor excluse social, poate fi realizat nu doar prin suportul financiar, ci şi prin dezvoltarea unui spectru larg de forme de suport. Prin varietatea formelor de sprijin, asistența socială poate fi regăsită la toate segmentele de populație. Astfel, dacă cei cu venituri scăzute aşteaptă de la asistența socială preponderent un ajutor material şi servicii de integrare socială, apoi categoriile de populație cu venituri mari solicită mai des soluționarea problemelor familiale, a celor comunitare etc. [1, p.104].

Astfel, responsabilitatea socială este transferată, în marea parte a conținutului ei, celor specializați, celor cu capacitate profesională deplină, capacitate pe care o putem defini ca fiind aptitudinea de a exercita un drept. Misiunea asistenței sociale este de a abilita toți oamenii pentru a-şi dezvolta întregul lor potențial, a-şi îmbogăți viața şi a preveni disfuncțiile. Asistența socială profesionalizată este focalizată pe rezolvarea de probleme şi schimbare [2, p.38].

Deşi este o activitate preponderent practică, pentru asistența socială, fundamentarea ei teoretică este esențialmente interdisciplinară. Psihologia, sociologia şi antropologia sunt în mod deosebit relevante pentru acest cadru teoretic. Dreptul, economia, ştiințele medicale, ştiințele politice şi ale educației oferă şi ele sisteme de înțelegere şi de acțiune ale fenomenului social în context legal, economic, medical, politic şi educațional [3, p.9]. Modelele adoptate provin deci din orientările de bază ale psihologiei, sociologiei, antropologiei, dreptului, medicinei, economiei etc., precum şi din toate domeniile de interferență ale acestora. Pentru a putea interveni în vederea rezolvării problemelor sociale atât de complexe ale persoanelor de diferite categorii de vârstă şi poziție socială, asistența socială nu se poate lipsi de cunoştințe privind modalitățile de funcționare a psihicului uman, posibilitățile legale de intervenție, mentalitățile care influențează marginalizarea socială şi discriminarea unor categorii, felul în care trebuie planificate şi conduse serviciile de intervenție.

Varietatea, volumul cunoştințelor necesar de a fi însuşite, în vederea exercitării activităților de asistență, impun reconsiderarea noțiunii de capacitate profesională. Considerăm că, pentru a califica o persoană precum că dispune de capacitate profesională deplină (într-un anumit domeniu profesional), este necesară o analiză cu privire la existența celor două condiții esențiale şi indispensabile, şi care trebuie să fie întrunite cumulativ 1) cunoştințe de specialitate; 2) vocație profesională. Competența trebuie să fie un criteriu de apreciere tehnic şi moral a valorii profesionale. Transferând considerațiile de mai sus în domeniul asistenței sociale – constatăm, cu titlu de notorietate, că evaluarea cunoştințelor de specialitate în domeniu este în acord cu exigențele profesiei. Problema se pune cu privire la vocația

profesională în domeniul în care asistentul social îşi va desfăşura activitatea. Este acceptată ideea că şansele maxime de realizare a unui statut profesional sunt legate de existența vocației. Vocația profesională se găseşte la intersecția cerințelor vieții sociale cu cele ale profesiunii.

Pregătirea cadrelor necesare desfăşurării activităților specifice asistenților sociali, precum şi conducerii organizațiilor cu un astfel de obiect de activitate, dintr-o societate în plină transformare, cu perspective de dezvoltare, reclamă o pregătire de cultură generală şi de specialitate modernă, inclusiv juridică, aptă nu numai de a produce mutații în felul de a aborda şi recepta ceea ce este activitatea de ajutor social şi ajutor pentru integrare socială, ci şi de a poseda competență în rezolvarea problemelor specifice activității de „terapeut social".

Exemplific doar câteva dintre situațiile care reclamă cunoaşterea cadrului legislativ pentru un asistent social: decizia de acordare a tutelei copilului; accesarea de către beneficiari a prestațiilor sociale destinate combaterii sărăciei sau sprijinirii familiei; accesarea serviciilor sociomedicale de către persoanele cu dizabilități; munca pentru minorii/adulții care au săvârşit infracțiuni etc. Este importantă nu doar cunoaşterea cadrului legislativ al asistenței sociale, dar şi a legislației din alte domenii care cresc posibilitatea de incluziune socială a beneficiarilor de servicii şi prestații de asistență socială (de exemplu: legislația în domeniul ocrotirii medicale, educației incluzive, dreptului penal etc.).

Mai mult, în ultimii ani se discută din ce în ce mai frecvent despre asistența socială bazată pe drepturi. În Declarația Universală a Drepturilor Omului se precizează dreptul fiecărei persoane, în calitate de membru al societății, la securitate socială. Altfel spus, fiecare persoană este îndreptățită să obțină realizarea drepturilor economice, sociale, culturale indispensabile pentru libera dezvoltare a personalității sale. Acelaşi document internațional precizează că efortul pentru atingerea acestor drepturi trebuie să fie național, în funcție de resursele fiecărei țări, presupunând şi colaborarea internațională. În articolul 25 din Declarația Universală a Drepturilor Omului se stipulează că orice om are dreptul la un nivel de trai care să asigure sănătatea şi bunăstarea familiei sale, cu referire la nevoile de bază (hrană, îmbrăcăminte, locuință), dar şi la cele de securitate – îngrijiri medicale şi servicii necesare [4]. Necesitatea de a ne racorda, nu numai declarativ, la apărarea drepturilor – obiect al convențiilor internaționale la care am aderat, ne obligă ca în curricula universitară, în special la facultățile de profil, să se regăsească şi discipline juridice care să configureze cadrul instituțional în care cei formați îşi vor desfăşura activitatea şi pentru ca aceştia să asimileze cunoştințele juridice necesare pentru a putea fi operaționali. Astfel, în planurile de învățământ trebuie să se regăsească, deopotrivă, pe lângă elemente de

sociologie şi filosofie, elemente de drept constituțional, de drept civil, de dreptul familiei, de drept penal, de dreptul muncii, de dreptul securității sociale, de drept administrativ etc. Aceste noțiuni juridice vor trebui cunoscute atât de cei care se pregătesc în domeniu, cât şi de cei care activează deja.

Cultura juridică are şi rolul de a preveni conduitele ilicite. O bună cunoaştere a instituțiilor dreptului, în special a răspunderii juridice, contribuie la conştientizarea celor implicați în munca socială asupra responsabilităților ce le revin. Aceste deziderate pot fi realizate prin educația juridică efectuată de cunoscătorii domeniilor de activitate specifică. Dacă la aceste paradigme se adaugă necesitatea firească a prudenței profesionale şi a informării beneficiarilor de eventualele riscuri ce pot interveni în activitatea de furnizare de servicii sociale, vom obține garanția desfăşurării activităților de ajutor social neviciat, în concordanță cu principiile şi valorile care le sunt atribuite, precum şi protecția efectivă a celor implicați în aceste activități, pe de o parte, şi a celor care conduc aceste activități, pe de altă parte.

Referințe:

1. BULGARU, M. *Asistența socială în contextul globalizării*. Chişinău: CEP USM, 2012.
2. SORESCU, M, BERILĂ, I. *Asistența socială – sistem şi profesie*. Craiova: Ed. Universitară, 2005.
3. REBELEANU, A. *Cadrul legislativ în asistența socială din România. Prezent şi perspective*. Cluj-Napoca: Ed. Presa Universitară Clujeană, 2011.
4. *Declarația Universală a Drepturilor Omului*. http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/drepturi_onu.php